

Sh:»5446

MÜDDESSİR

سُورَةُ الْمَدَّثِرِ ﴿٧٤﴾

Müddessir Sûresi Mekkîdir. Esahhı rivayette başından «فَاهَجْرُ» e kadar beş âyet Müzzemilden evvel nâzil olmuştur. «عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشْرًا، وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ» Âyetinin Medenî olduğu da mervîdir.

Âyetleri - Elli altıdır, Şamîde elli beştir.

Kelimeleri - İki yüz elli beş.

Harfleri - Bin on.

Faslası - ۱۰. ن. د. ر harfleridir.

Müzzemmilin sebebi nüzuliyle Müddessirin sebebi nüzülü bir ve ikisi de emri risaletin i'fânı ile alâkadar

olmak ve bunun evveli nüzulde daha mukaddem bulunmakla beraber Müzzemmilin sebep ve

mukaddimata, bunun gaye ve murada tealluku daha sarîh ve enfüsten âfâka seyri daha şumullü olduğu

için tertibde bu ondan sonraya konulmuştur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
﴿۱﴾ يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿۲﴾ قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿۳﴾ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ
﴿۴﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿۵﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿۶﴾ وَلَا تَمَنَّ
تَسْتَكْثِرُ ﴿۷﴾ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿۸﴾

Sh:»5447

﴿۸﴾ فَاذًا نَقْرَ فِي النَّاقُورِ ﴿۹﴾ فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ
﴿۱۰﴾ عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿۱۱﴾ ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ

وَحِيدًا ﴿١٢﴾ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿١٣﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا
﴿١٤﴾ وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٥﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٦﴾
كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٧﴾ سَأَرْهُقُهُ صُعُودًا ﴿١٨﴾
إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٩﴾ فَقَتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ
قَدَّرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٣﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ
وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٤﴾ فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ ﴿٢٥﴾ إِنَّ هَذَا
إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٦﴾ سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا
سَقَرٌ ﴿٢٨﴾ لَا تُبْقَى وَلَا تَذَرُ ﴿٢٩﴾ لَوْ آحَاةٌ لِلْبَشَرِ ﴿٣٠﴾
عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣١﴾ وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً
وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزِدَّادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
وََالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ
يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ
إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ ﴿٣٢﴾

Sh:»5448

Meali Şerifi

Ey bürünen (Müddessir)! 1 Kalk artık inzar et 2 Ve rabbını artık büyükle 3 Ve elbiseni artık temizle 4 Ve o pislikleri artık def eyle 5 Hem çoksunarak menn etme 6 Ve rabın için sabr eyle 7 Çünkü o boru öttürüldü mü bir 8 O işte o gün pek zorlu gündür 9 Kâfirlere hiç kolay değildir 10 Bırak bana o herifi ki yarattım da tem tek 11 Hem uzun boylu mal verdim 12 Hem göz önünde uğullar 13 Hem kendisine bir döşeyip döşedim 14 Sonra da tama' eder ki daha artırayım 15 Hayır, çünkü o bizim âyetlerimize bir anud kesildi 16 Ben onu dimdik sarpa sardıracağım 17 Çünkü o bir düşündü, ölçtü biçti 18 Kahrolası nasıl biçti 19 Sonra kahr olası nasıl biçti 20 Sonra baktı 21 Sonra kaşını çattı ve ekşiyerek surat astı 22 Sonra ardına döndü ve büyüklük tasladı da 23 Bu, dedi "başka değil, bir sihri müser 24 Başka değil kavli beşer" 25 Yaslıyacağım onu Sekare 26 Bilirmisin hem ne sekar 27 Ne bakıyye kor ne bırakır 28 Beşere susamış bir susuz 29 Üzerinde on dokuz 30 Hem biz o ateşin muhafızlarını hep Melâike yaptık, sayılarını da ancak küfr edenler için bir fitne kıldık ki kitab verilmiş olanlar yakîn edinsin ve iyman edenlere iyman artırsın, kitab verilenler ve mü'minler şübhelenmesin, kalblerinde bir maraz bulunanlarla kâfirler de desin: Allah bununla meselâ ne

murad etmiş? İşte böyle Allah dilediğini şaşırtır, dilediğini de yola getirir ve rabbının

Sh:»5449

ordularını ancak kendisi bilir ve o ancak bir öğüttür düşünmek için beşer 31

1. - müddessir, aslı mütedessir, disâre, bürünen demektir. Disâr,

entari, cübbe, kaftan, ihram gibi şıarın üstüne giyilen veya örtülen dış kisvesi veya bürgüsü, şıar da gömlek,

don, izar gibi bedene temass eden iç çamışırdır. Müzzemmilde de geçtiği üzere denilmiştir ki Peygamberin

büründüğü disâr, bir katife idi, Ikrimenin beyanına göre: nübüvvet ve kemalâtı nefsiyye ile bürünüp giyinmiş

olan demektir. Bu ma'nâlarla bu hitab Müzzemmil gibi risaletin ilk tebliğinde şöyle bir kinaye ile intibahe

da'veti iş'ar eder: ey o bürünen ey o kendisine tevdi' edilmiş olan hakikatî halkın nazarlarından gizlemeğe

çalışan Muhammed! O bürünmek, uyumak, rahat etmek zamanı geçti, uyanmak, görünmek, o hakikatî izhar

etmek, zahmetler çekmek, meşakkatlere katlanmak halkı irşad, etrafı tathîr için teklifler, ağır yükler

yüklenerken azm ile kalkıp hareket etmek zamanı geldi. 2. kalk - yatağından kalk, yâhud azm ile

kıyam et işe başla ﴿فَانذِرْ﴾ artık inzar vazifesini yap - etrafındakilere akibetin vehametini anlat,

saygısızları kocundur 3. ﴿وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ﴾ ve rabbini artık büyükle - büyüklük ancak onun şanı

olduğunu ve ona karşı herşey'in küçük ve hakîr bulunduğunu kalben tanıdığı gibi kavlen ve fi'len de anlat

i'lân et. Rivayet olunurki bu nâzil olunca Resulâllah «اللَّهُ أَكْبَرُ» demiş, Hazreti Hadice de tekbîr

almış, sevinmiş ve onun vahy olduğuna yakîn hasıl etmişti. Burada «رَبَّكَ» nin takdimi kasr içindir «

فاء» bir şarta ceza ma'hası ile maba'dinin makabline terettübünü müfid olarak şöyle

Sh:»5450

demek olur. Ve rabbini, ancak rabbini büyükle, her ne hâdise olursa olsun hiç bir sebeble artık onun tekbîr

ile büyülemek, vazifesini bırakma 4. ﴿وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾ ve esvabını, elbiseni artık temizle -

siyab ve elbise ba'zan içindeki sahibinin kendisinden, esvabının temizliği de kendisinin temizliğinden

kinâye olur. Netekim filânın eteği temizdir, denildiği zaman onun iffeti ve ahlâkının temizliği kasd olunur.

ğaylan ibni seleme

فانى بحمد الله لا ثوب فاجر لبست ولا من عذرة
اتقنع

Bihamdillâh ben ne fâcir elbisesi giydim, ne de bir ozre ile maskelenirim, beytinde kendisinin ne fucur,

ne de bir leke ile kirlenmediğini ve kirlenmiyeceğini anlatmıştır. Antere:

فشككت بالرمح الطويل ثيابه ليس الكريم على القنا
بمحرم

Uzun mızrakla siyabını parçalıdım, kerîm, mizrağa na mahrem değildir. Beytinde sibay ile nefisden

kinaye etmiştir. İmriülkays de:

فان تك قد ساءتك منى خليقة فسلى ثيابى من ثيابك

تنسلی

Eğer benim bir huyum sana fena geldiyse Benim siyabımı kendi siyabından sıyrıver kutrulursun

beytinde siyab ile kalben kinaye etmiştir. Bunlar gibi burada da siyab, nefisten veya kalbden kinaye olmak

üzere birçok müfessirîn « وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ » kendini veya kalbini gūnahtan, gadirden temiz tut,

inzarını kabule mani' olacak kirlî ahlâktan sakın, nâsihatlarını kabule sâik olan güzel ahlâk ile mütehallık ol

demektir, diye tahareti ma'nevîyye ve ahlâkiyye ile tefsîr etmişlerdir. Lâkin kinaye hakikatı iradeye de mani'

olmadığı cihetle bu tefsîr aynî zamanda gerek bedenî ve gerek elbisenin cismanî temizliği dahi

emredilmiş olmasına mūnafi olmaz. Çünkü taharet, nezafetten eamm olarak maddî ve ma'nevîye şamildir.

Maamafih burada bundan başka bir ma'na daha vardır ki o

Sh:»5451

da siyabın yakından bürüyen muhît ve zuruttan kinaye veya mecaz olmasıdır. Netekim bir takım kimselerin

üzerine atılıp binerek alıp getirdikleri bir deveyi vafettiği şu beytinde Leylâ:

رموها باثواب خفاف فلا نرى لها شيها الا النعام
المنفرا

Ona hafif hafif bir takım esvab attılar, şimdi onun ürkütülmüş deve kuşundan başka bir benzerini göremeyiz, derken devenin üzerindeki insanları evvelâ esvaba, sonra da koşan deve kuşunun üzerindeki tüylere benzetmiştir. Ya'ni seni esvabın gibi yakından sarmış olan ma'şerini, ilk evvel etrafındaki kimseleri

tathir eyle demek olurki bu ma'nâ « وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ » mazmununa da

muvafık olur. Hem bunda Hazreti Peygamberin maddî ve ma'nevî tahareti nefsiyyesi evleviyyetle anlatılmış

olacağından onun nefsindeki taharetini ihtara lüzum kalmaz. 5. ﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾ ve o

ruczü; o pislikleri artık def eyle - ranın zammı veya kesri ile « رَجَز » pislik ve azâb ma'nasına geldiği gibi

burada putlar, esnam ve evsân demek olduğunu da beyan etmişlerdir. 6.

﴿وَلَا تَمَنَّ تَسْتَكْثِرُ﴾ Hem çoksunarak mennetme - burada da iki ma'nâ beyan edilmiştir.

Birisi; menn, başa kakmak ma'nasına olarak: yaptığın işi , hizmeti, iyiliği çok sayarak başa kakma, amelikle

nazlanma, demek olur. Birisi de: men, in'am ve ata ma'nasına olarak: bir iyilik, bir in'am ve ata yaptığın

zaman verdiğin kimseden mukabilinde daha çoğunu almak maksadiyle yapma. Ya'ni on para sadeka verip

de yirmi paralık hizmet veya hürmet bekliyenler gibi Dünya ticareti veya maksadı gözeterek veya gösteriş,

riya için iyilik etme, maahaza Allah için iyilik et başkasından bir ecir bekleme, bu ma'nâ İbni Abbastan

menkuldür. Bu iki ma'nâda « تَسْتَكْثِرُ » cümlesi haldir. « مُسْتَكْثِرًا » demektir. « راء » merfu'

olmayıp da nehye cevab olarak meczum olsa idi «yaptığın iyiliği başa kakma ki çoğaltasın, çok hayır ve

Sh:»5452

ecre iresin» demek olurdu. Lâkin Aşerede bu kırâet yoktur. Maamafih terettüb kasd edilmiyerek şu ma'nâ

da olabilir. Yaptığın hizmeti başa kakma, daha çok hayırlara ireceksin 7. ﴿وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ﴾ ve

rabbın için artık sabr et - ya'ni bu vazifeleri yapmak için her ne kadar zahmetler çekecek, ezalar görecek

isen de mahzâ rabbının hukmü için artık sabr eyle 8. ﴿فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ﴾ çünkü o

boru çalındığı vakıt -

NAKUR, sur gibi ağızla üflenerek çalınan boruya denir, nakr vurmak ve didikleme ma'nâlarına geldiği

gibi boru çalmak ma'nasına da gelir. Zira boru çalındığı zaman içinden heva tazyık ile didiklenmiş olacağı

gibi dışından da o ses çarptığı kulakları didikliyeceği cihetle boruya minkar ma'nâsiyle alâkadar olarak

nâkur denilmiştir. Boru çalınmak urfte de kârbanın veya askerın seferi için hareket kumandası demek

olduğu gibi borusu ötmek de emir ve kumandasının nüfuzundan kinâye olduğu cihetle nakri nâkur, nefhı

sur, Âhıret seferi için «فَانَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ» emri ilâhîsinin zuhurudur. «

اِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ» ta'liliyye olarak «فا» «فَاِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ»

demektir. Burada murad nefhai ulâ olduğu beyan olunuyor. 9. ﴿يَوْمَئِذٍ﴾ - tenvin, muzafı ileyhten

ıvazdır. «اِذَا كَانَ كَذَا» ya'ni o öyle olduğu gün demektir. Biz bunun mealinde o «gün»

demekle iktifa ediyoruz. 10. ﴿عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ﴾ kâfirlere kolay değil - pek

zor denildikten sonra kolay değil demek ilk nazarda lüzumsuz gibi görünür. Lâkin zorluk iki türüdü. Birisi

evvelâ çok zor olmakla beraber gittikçe kolaylaşır yenilebilir. Birisi de gittikçe zorlaşır hiç kolaylaşmaz, o

gün herkes için zor olacak olduğu bildirilmek üzere «عَسِيرٍ» den sonra «غَيْرُ يَسِيرٍ»

buyurulmuştur.

Sh:»5453

11. ﴿ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا﴾ - burada «vahiden» halıktan da, mahlûk olan «من

» den de hal olabilir. Ya'ni benimle bırak o benim şerikten münezzehe yegâne halık olduğum halde

yarattığım kimseyi, yâhud kendisini tek başına, kimsesiz olarak yapa yalnız yarattığım kimseyi demek de

olabilir. Ve bu mazmun « وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ »

buyurulduğu üzere her ferd hakkında sahihtir. Ve bununla Kıyametin de hilkat gibi bilhassa ferdî safhasına

işaret buyurulmuş demektir. Sebebi nüzulün hass olması hüküm ve inzarın vasıflara nazaran umumî

olmasına mani' de değildir. Bunun sebebi nüzulu Velîd İbni Muğiretelmahzumî olduğu rivayet olunuyor.

Buradan onun Sûrei Nunda geçtiği vechile zenîm, deyy olduğuna iyma ve Vahid, namiyle anıldığına işaret

olduğu söylenmiştir. 12. ﴿ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴾ mali memdud, uzun uzadıya

uzatılmış, ya'ni çok mal, servet, arazî ve çiftlik gibi geniş yâhud nema ile veya ticaret ile artırılmış uzatılmış:

Velîd'in Mekke ile Tâif arasında türlü emvali ve Tâifte yaz kış meyveleri eksik olmıyan bostanı, ve milyon

kadar nükudu bulunduğuna dair rivayetler nakl edilmiştir. 13. ﴿ وَبَنِينَ شُهَدَاءَ ﴾

Şühûd, «şâhid» in cem'i, ya'ni hazır hepsi yanında, göz önünde çalışmak için şuraya buraya gitmek

ihtiyacından âzâde, mecalis ve mahafilde babalarının maiyyetinde hazır veyâhud mühim işlerde

şehadetlerine, reylerine, ma'lûmatlarına müraceat olunur oğullar. Denilmiş ki Velîd ibni Muğirenin hepsi

ricalden olmak üzere on veya on üç oğlu vardı, fakat ma'lûm olan yedidir. Velîd ibni Velîd, Halid ibni Velîd,

Umare ibni Velîd, Hişam ibni Velîd, As ibni Velîd, Kabis ibni Velîd, Abdi Şems ibni Velîd. Denilmiştir ki:

bunlardan Halid, Hişam, Velîd, şerefi İslâm ile müşerref olmuşlar. Sahib keşşaf böyle, «

« أَسْلَمَ مِنْهُمْ ثَلَاثَةٌ خَالِدٌ وَهَشَامٌ وَعُمَارَةٌ » diye

Sh:»5454

zıkr etmiş, Âlûsî derki: Umarenin Bedrde veya Habeşte Necaşî tarafından katl edildiği ihtilâfıdır iki rivayet

de kâfîren katlinde müttefiktir, İslâmına dair Sa'lebînin Mukatilden rivayeti sahih olmaz, İbni Hacer onun

galat olduğunu tansîs etmiştir. Bu galat Sahib Keşşafta da vaki' olmuş ve ona tabi olanlar da tabi olmuşlar:

teaccüb olunur ki Velîd ibni Velîdi İslâm ile müşerref olanlar miyanında zıkr etmemişler, halbu ki

muhaddisîn baştan âhire onun İslâmında müttefiktiler اه . Evet Velîd ibni Velîdin de sonradan İslâmında

ihtilâf görülmiyor fakat Umare ihtilâfı., dörtten maadası ise gayri ma'lûm.

14. ﴿وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمَهِّدًا﴾ ve ona döşendim de döşendim - mal ve oğullarından başka,

bir çok esbab ihzar ederek câh ve haşmet-ü ikbâl de verdim. Velîd Kureyş içinde vücutten, sanadîden

sayılırdı. Vehîd ve Reyhanetül'kureyş lekablariyle anılırdı. 15. ﴿ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ﴾ sonra

da tama' ederki daha ziyade edeyim - öyle harîs, hattâ demiş ki eğer Muhammed sadık ise Cennet benim

için yaratılmış demektir. 16. ﴿كَلَّا﴾ Hayır, öyle şey yok -

KELLÂ, harfi red'i'dir. Bir sözü, bir da'vayı veya ümid ve talebi redd eder. Biz bunun yerinde, hayır öyle

değil, öyle şey yok, yağma yok ta'birler kullanıyoruz. Hayır ta'birini yerine göre « لَا . بَلَى . بَلْ »

mevki'lerinde de kullandığımızdan tam mukabili denemezse de yakındır burada onun tama' ve ümidini

katı'dır. Sebebi ﴿إِنَّهُ كَانَ لآيَاتِنَا عَنِيدًا﴾ çünkü o, bizim âyetlerimize inadçı kesildi -

o ni'metleri veren mün'imin vahdaniyeti delillerine veya Kur'an âyetlerine karşı inada kalkıştı, bu ise

küfranı ni'mettir. Ni'mete küfran ise onun artmasına

Sh:»5455

değil, kesilmesine sebeptir. 17. ﴿سَارَهُقَّةٌ صَعُودًا﴾ ben onu sa'ûde: sarp yokuşa, dikine

azâba sardıracağı - Tirmizî ve Hâkim ve daha bir takımlarının rivayet ettikleri bir hadîste aleyhissalâtü

vesselâm buyurmuşturki: sa'ûd, ateşten bir dağdırki ona yetmiş yıl çıkar, sonra içine düşer yine Hazreti

Peygamberden: Cehennemde bir akabeye çıkması teklif olunurki ona elini koydukça erir, kaldırıncaya yerine

gelir. Ayağını koyunca erir kaldırınca yerine gelir. Yine rivayet olunuyorki âyetin nüzulünden sonra Velâdin

malı günden güne eksilmiş, nihayet helâk olmuştur. Va'îdin illeti veya inadin beyanı için buyuruluyorki 18.

﴿وَقَدَّرَ﴾ çünkü o düşündü ﴿أَنَّهُ فَكَرَّ﴾ ve bir takdir yaptı - zihninde ölçtü biçti, bir tahmin yaptı 19. ﴿فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ﴾ - Arabcada bu « قُتِلَ » yâhud « قَاتَلَهُ اللَّهُ » ta'birleri

kahrolası, Allah canını alması gibi esasen beddû'a olmakla beraber nazardan esirgemek tarzında yâhu ne

yaman şey, anası ağılıyası gibi bir kıymete işaret olarak medih makamında, ve ba'zan da bu ma'nada

tehekküm ve istihza için kılılanırlıki burada onun düşüncesini begenenlerin bu yoldaki senalarını hikâye ile

tahkir içindir. Ya'ni dedikleri gibi kahrolası nazıl da takdir etti ya!.. 20.

﴿ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ﴾ sonra kahrolası nasıl da takdir ettiya-bu tekrar, hem tahkîri te'kid,

hem de takdirin tefavütüne işarettir. 21. ﴿ثُمَّ نَظَرَ﴾ sonra baktı - etrafındakilere bir bakındı 22.

﴿ثُمَّ عَبَسَ﴾ sonra kaşını çattı ﴿وَبَسَرَ﴾ ve ekşidi, surat astı -

BESR, Vaktından evvel isti'cal etmek hamlık yapmaktır. Netekim meyvanın hamına, hurmanın

koruğuna

büsür denilir. Râgıb burada bu ma'nadan olduğunu söyler. Ya'ni vaktından evvel kopmuş ham koruk gibi

ekşidi, surat astı 23. ﴿ثُمَّ ادْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ﴾ sonra adını döndü ve büyüklendi - anlamış

olduğu haktan yüz çevirdi, iymana arkasını, küfre yüzünü döndürdü ve Allahdan korkmayıp gurur ile

büyüklük tasladı, hakkı ikrar etmeği kibrine yediremedi de hâkimâne bir tavrıyla 24. ﴿فَقَالَ﴾ hemen

dedi ki ﴿إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُوتَرُ﴾ bu Kur'an başka değil, ancak bir sihri müser - işbu

« سِحْرٌ يُوتَرُ » ta'birinde iki ma'na vardır.

BİRİSİ, me'sûr, ya'ni ötedenberi ta'lim ve rivayet oluna gelen ehlinde ehline öğrenile geldiği söylenen

bir sihir demektir.

BİRİSİ de: yû'ser, iysâr olunacak, sair sihirlere tercih edilecek, beğenilecek bir sihir demek olur. Bu,

parlak sihir ma'nasına sihri mübîn demelerine benzer. Bunda aldatıcı bir cazibe var demiş oluyor ve

nihayet kararını şöyle veriyordu 25. ﴿إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ﴾ bu başka değil, her

halde bir beşer sözü - dedi. Kararı bastı, risaleti ve Kur'anın Allah kelâmı olmasını inkâr ediverdi ki işte

anud kâfirlerin Kur'an ve Peygamber hakkında söyledikleri nihayet budur. Allahın indirdiği kelâmı değil,

Muhammedin kendi söylediği kitabı derler. Hâdise tefsirlerde şöyle rivayet olunuyor: Velîd ibni mugfîre
Peygamber sallallâhü aleyhi vessellem Hazretlerinin yanına gelmiş, Kur'an dinlemiş bir teessür duymuştu,
kalkıp kavmı Benî mahzuma varmış, vallahi Muhammedden demin bir kelâm dinledim, ne İns kelâmı ne de
Cinn kelâmı, onun bir halaveti var, onda bir talâvet var, a'lası müsmir, esfeli müğdik "zemîni feyyaz", o her
halde üste çıkar, üstüne çıkılmaz, demiş buna karşı Kureyş Velîd saptı, vallahi bütün Kureyş

Sh:»5457

sapacaktır demişler, bunu işiden Ebu Cehil ben size onun hakkından gelirim, deyip hazîn hazîn yanına
varmış, ey amca! Demiş, kavmın sana vermek için bir mal topluyorlar, çünkü sen Muhammedden bir şey'e
nâil olmak için onun yanına gidiyormuşun, Velîd: Kureyş bilirki ben onların malca en zenginleriyim diye
cevab vermiş, Ebu cehil o halde onun hakkında bir söz söyle de kavmın işitsin, senin onu hoşlanmadığını,
inkâr ettiğini anlasınlar, Velîd, ne diyeyim içinizde şi'ri, recezini kasîdesini Ve Cinn şiirlerini benden iyi
bilmeniz yoktur, onun söylediği bunların hiç birine benzemiyorki... Yok herhalde bir şey söylemelisin...
Bunun üzerine Velîd kalkmış, kavmin meclislerine varmış, siz demiş Muhammed mecnun diyorsunuz, hiç

kimseyi bogarken gördünüzü, kâhin diyorsunuz, hiç kehânete çalışırken gördünüzü? Şâir diyorsunuz,

hiç şi'r ile oğraşırken, şiir söylerken gördünüzü?, yalancı diyorsunuz hiçbir yalanını tecrube ettinizmi?

Demiş, hayır amma, fakat nedir? Demişler, durun düşüneyim demiş, düşünmüş düşünmüş «

« اِنْ هٰذَا اِلَّا سِحْرٌ يُّؤْتِرُ اِنْ هٰذَا اِلَّا قَوْلُ الْبَشْرِ ط

üzerine hoşlarına gitmiş, meclislerinde bir alkıştir kopmuş, onun sözünü alkışlıyarak dağılmışlar. Yukarıda

geçtiği üzere ba'zılarının kavlince bu hâdise, Müzzemmil ve Müddessir Sûrelerinin sebebi nüzulü gibi

nakledilmiş ise de Velîdin dinlediği âyetler « حم » lerden olduğuna dair vaki" olan rivayetlerden de

anlaşıldığına göre bu, bu Sûrenin başının değil bu âyetlerinin sebebi nüzulu olmuştur. Buyuruluyorki:

26. ﴿سَأُصْلِيهِ سَقَرَ﴾ ben onu Sekare yaslanacağım - bu âyet « سَأُرْهَقُهُ صَعُودًا ط

den bedeli iştimâldir. Ve onun mazmununu iyzahtır. Sekar, Cehennemın isimlerindendir. Ba'zıları bunun

ucmeliğine kail olmuşlarsa da Güneşin yüzü çalıp kavurması ma'nasına «sakır» dan müştakk olarak yakıcı

mefhumundan me'huz olduğunu söylemişlerdir. 27. ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرٌ ط

Ve ne dirayet bildirdi sanaki o ne Sekar - ya'ni o öyle bir Sekarki onun mahiyetini direyetle bilemezsin 28.

﴿لَا تُبْقَى وَلَا تَذَرُ﴾ ne bekıyye kor, ne bırakır - ya'ni o öyle şırnaşık bir Sekardırki bir

kerre çatığı bir şey'i hiç bir zerresi kalmayacak vechile helâk eder tüketir, sonra da yakasını yine bırakmaz,

o helâk olan yeni bir hıkate tebdil olunur. O yine evvelki gibi azâb ile çatmakta devam eder. 29.

﴿لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ﴾ .

BEŞER, insan demek olduğu gibi «beşere» nin cem'i derinin bahusus insan derisinin dış yüzleri

ma'nâsına da olur. Ki insana beşer denilmesi de bu yüzdendir.

LEVVAHA, levhten mübalağa sıygasıdır. Levh, susamak veya Güneşin harereti, yâhud susuzluk bir

adamin çehresini bozmak, ya'ni yakıp kavurup karartmak veya zuhur etmek veya şimşek çakmak veya

gözle görmek ma'nâlarına gelir ki levvaha, bunların hepsine muhtemeldir. Beşere susamış yâhud

mütemadiyen beşereler kavuran, yüzler karartan, yâhud hep beşer gözeten, beşere tearruz eden

ma'nalarını ifade eder. İbni Abbastan: mütemadiyen beşereler kavuran, yüzler karartan ma'nası merviydir.

Daha başka da söylenmiştir. Buna şöyle diyebileceğiz: kanmak bilmez bir susuz, mütemadiyen beşersuz.

30. ﴿عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشْرَ﴾ üzerine on dokuz - bu on dokuzun ne olduğunu anlatan

mümeyyizi zikr olunmuyor. Ancak bundan sonraki âyette o Cehennem korucuları olan Melâike ya'ni zebanîler olması anlaşılıyor. Beşerin ruhî ve ahlâkî kuvvelerini tahlil ve tasnif ile bu adedin sirr-ü hikmetini iyzağa çalışmak isteyenler olmuş ise de dogrusu bunu dirayetle bilinecek bir ilm işi değil, mutlak bir iman işi olmak üzere imtihan için olduğu ikinci âyette bilhassa anlatılmıştır.

Sh:»5459

Onun için bunun bilâkayd-ü şart bir iman ile inanılması matlûb, mutlak bir ihbarî ilâhî olduğunu tasdik edip te'vilini Allah bilir demek lâzım gelir. Bunun hasılı, Allah tealânın şimdi sizin tamamen bilip anılamayacağınız ve ileride tezahür edecek öyle kuvvet ve kudretleri vardırki onların hakikatini ancak kendisi bilir. Ve sizin ona mutlak surette inanmanız lâzım gelir. İşte size onlardan bir numune haber veriyor.

Bu hali hazırda imanı olmıyan ve kalblerinde bir çürüklük bulunanlar için şaşırtıcı bir muammâ gibi gelir.

Böyle kapalı Allah kelâmı, Peygamber tebliğmi olur? Diye alay ve inkâra sapmalarına sebep olabilirse de kitab ve Peygamberin ne demek olduğunu ve istikbal işinin bugünkü kıyaslarla bilinemeyeceğini bilenlerin işkillerini kesecek ve iman kabiliyyeti olanların imanlarını artırarak muvaffakiyyet ve halaslarına bâis

olacak en mühim sebeblerden, ihtar ve ihbarlar cümlesinden olduğu için bunların te'viline çalışmıyarak

mutlak bir iyman ile inanılmak iktiza eder. Demek olduğunu beyan siyakında buyuruluyor ki: - 31.

﴿وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمُ إِلَّا
﴿فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾﴾

ma'nasına değil, o ateşe sahib olup kuruyacak bekçiler, muhafızlar ma'nasına olduğu zâhirdirki murad

Cehennem hazenesi denilen ve Sûrei Tahrimde «

عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاطٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا
﴿يَوْمَرُونَ﴾

adedlerinden murad da zikrolunan «تِسْعَةَ عَشَرَ» adedi olduğu vâzıhtır. Ya'ni bunların sayılarının on

dokuz yapılması veya şahıslarımı, nevi'lerimi ne olduğu ta'yin edilmiyerek sade on dokuz adediyle

muamma halinde ifade ve ihbar olunması mücerred kâfirlere bir mihnet ve imtihan içindir. Bunun fâidesi de

şunlardır: ﴿لَيْسَتَيْنِ الَّذِينَ﴾ ilh... Bu âyetin sebebi nüzulünde iki rivayet

zikrolunuyor:

BİRİSİ: « عَلِيهَا تِسْعَةَ عَشْرَ » nâzil olduğu zaman, Ebu Cehil Kureyşe şöyle demişti:

analarınız ağlasın İbni Ebi Kebşenin oğlunu işitiyorum size hazenei nârın on dokuz olduğunu haber

veriyor: sizler ise demir pehlivanlarsınız sizin her onunuz onlardan bir adamı yakalamaktan âciz misiniz?

Ebü'l'eşedd ibni Üseyd ibni Keledetel'cümehî, pençesi pek kuvvetli yırtıcı bir adamdı, ben size on yedisinin

hakkından geliveririm, siz de bana ikisinin hakkından geliverin demişti «

« وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً » nâzil oldu, onlar sizin tâkat getireceğiniz

adamlar değil, Melâikedir diye haber verildi. Ve Ebu Cehil hakkında Sûrei Kiyamedeki «

« أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ » nâzil oldu. Tirmizî ve İbni Merduyenin

Hazreti Câbirden bir rivayetlerine göre: Yehudîlerden ba'zı kimseler Peygamberin ashabından ba'zılarına

«sizin Peygamber Cehennem hâzinlerinin adedini biliyor mu? Diye sormuşlar, onlar da Resulâllaha haber

vermişlerdi, Resulullah'a şöyle ve şöyle diyip elleriyle bir kerre on, bir kerre de dokuz işaret buyurmuştu

اه. Yehudîlerin Medîne'de bulunmâsından dolayı bundan ba'zıları bu âyetin Medenî olduğunu anlamak

istemişlerse de Ashabtan ba'zılarının Medîneye veya Yehudîlerden ba'zılarının Mekkeye gitmiş olmaları

melhuz bulunduğundan bu istidlâlin zayıf olduğu derkârdır. Ve hattâ sebebi nüzulden ziyade bir tefsîr

ma'nasındadır ﴿ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ﴾ işte o muammanın asıl sirri ve

fâidesi bu hakıkate mutlak bir iymanı te'min etmektir.

CÜNÜD, «cünd» ün cem'idir ki asker ve bir adamın a'van ü ensarı, alây ve ordu ma'nâlarına gelir.

Kuvvet ve gılati i'tibariyle askerde iştihar etmiştir. Aslı « كند » vezninde « جند » den me'huzdur ki

taşlık, sert araziye denir. ﴿ وَمَا هِيَ ﴾ ve o - ya'ni Sekar ve yâhud bu âyetler - başka

Sh:»5461

bir şey değil, ﴿ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ ﴾ ancak beşer için, beşerin menfeati için bir öğüd, bir muhtıradır.

Bunu istihfaf edenleri redd ile inzârı hem takviye hem de müsbet gayeye tevcih ile tenvir zımında

buyuruluyor ki

﴿ ۳۲ ﴾ كَلَّا وَالْقَمَرَ ﴿ ۳۳ ﴾ وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿ ۳۴ ﴾ وَالصُّبْحِ
إِذَا اسْفَرَّ ﴿ ۳۵ ﴾ إِنَّهَا لِأَحَدَى الْكُبْرِ ﴿ ۳۶ ﴾ نَذِيرًا لِلْبَشَرِ

﴿٣٧﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٨﴾ كُلُّ نَفْسٍ
 بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٩﴾ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٤٠﴾ فِي
 جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤١﴾ عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٢﴾ مَا سَلَكَكُمْ فِي
 سَقَرٍ ﴿٤٣﴾ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٤﴾ وَلَمْ نَكُ
 نُطْعِمِ الْمَسْكِينِ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نَحُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٤٦﴾
 وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٧﴾ حَتَّى آتَيْنَا الْيَقِينَ ﴿٤٨﴾
 فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ﴿٤٩﴾ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ
 مُعْرِضِينَ ﴿٥٠﴾ كَانَهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥١﴾ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ
 ﴿٥٢﴾ بَلْ يَرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنشَرَّةً
 ﴿٥٣﴾ كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ ﴿٥٤﴾

Sh:»5462

﴿٥٤﴾ كَلَّا إِنَّهُ تَذَكَّرَةٌ ﴿٥٥﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ ﴿٥٦﴾ وَمَا
 يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ﴿٥٧﴾

Meali Şerif

Hayır hayır o Kamere 32 Ve döndüğü dem o geceye 33 Ve açtığı sıra o sabaha Kesem olsun ki 34 her halde büyüklerin biridir o Sekar 35 Kocundurmak içi beşeri 36 İçinizden ileri gitmek veya geri kalmak isteyen kimseleri 37 Her nefis kazancına bağlıdır 38 Ancak ashabi yemîn 39 Cennetlerdedir, soruştururlar 40 Mücrimlerden 41 Nedir, diye: sizi sekare sokan? 42 Derler: biz namaz kılanlardan değildik 43 Ve fukaraya yemek yedirmezdik 44 Batakçılarla dalar giderdik 45 Ve ceza gününe yalan derdik 46 Tâ gelinciye kadar bize o yakîn 47 Fakat fâide vermez o vakit şefaati şefaâtçilerin 48 Ya şimdi ne ma'ziretleri var o öğüdden yüz çevirirlerken 49 Sanki ürkmüş yaban eşekleri 50 Arslandan kaçmaktalar 51 Yok onlardan her kişi kendisine ayrı sahifelerle tezkireler dağıtılmasını istiyor 52 Hayır, doğrusu Âhiretten korkmıyorlar 53 hayır hayır o muhakkak bir tezkire 54 Dileyen onu tezekkür ede 55 Maamafih Allah dilemeyince düşünmezler, koruyacak da odur, mağfiret edecek de 56

32. كَلَّا وَالْقَمَرِ ilh... Burada Kamer, gece, sabah kendi ma'halarında ve cünudi ilâhînin

tecelliyatı lemhalarına işaret olmakla beraber Dünyanın zulmete boğulduğu cahiliye devri içinde nuri

nübüvvetin doğuşu ve o gecenin zevale yüz tutuşu ve parlamak üzere bulunan hayır ve hakikat sabahının

yaklaşığı demleriyle İslâm güneşinin tulû'u hengâmına

Sh:»5463

da iyma vardır. Ve hattâ asıl maskikaleh budur. 35. ﴿انَهَا﴾ muhakkak o sekar

﴿لَا حُدَىٰ كَبِيرًا﴾ herhalde kübraların birisidir. - Ya'ni en büyük beliyelerin birisidir. 36.

﴿نَذِيرًا لِلْبَشَرِ﴾ inzâr etmek, kocundurmak i'tibariyle beşeri, yâhud münzir olarak beşeri -

bunu ba'zıları Sûrenin evveline merbut demişlerdir ki « قُمْ نَذِيرًا » demektir. 38.

﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ﴾ her nefis kazancına bağlıdır. - Ya'ni Allah indinde

borclu olarak kazancına rehindir. Saadet ve felâketi kazancıyla mütenasibdir. Çalışır güzel ameller yapar,

« كُلُّ أَمْرٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ » (Sûrei Turda Allaha borçlarını öderse kendisini kurtarır)

﴿إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ﴾ ancak ashabı yemîn müstesna - ki bunlar yalnız kendi

kesiblerine merhûn kalmıyarak takdiri ezelfide Allah tealânın mahza fadl-ü kereminden nasîbleri, kismetleri

ziyade takdir edilmiş olan bahtiyarlardır. Çünkü adl-ü hakîm olan Allah tealâ herkese kesbiyle mütenasib

bir ecir verir, kimsenin hakkını zayi' etmez. Hukuk noktainazarından hepsini müsavî yaratmış, kesbine

bağlamış olmakla beraber lâyüs'elü ammâ yefal olduğu için mahza fadl ü lütuf noktainazarından hepsinin

mukadderatını ve mazheriyetini müsavî kılmamış, kimine az, kimine çok vermiş, kimini de fazla fadlından mahrum kılarak yalnız kesbine bırakmıştır. İnsanları sair hayvanattan, mümtaz olarak yaratması bir kesb işi değil, mahzı fadl olduğu gibi insanları da muhtelif meratibde yaratması Enbiya ve Evliyayı yüksek mazheriyetlerle mümtaz kılması ve Enbiyanın ba'zısını ba'zısına tafdil buyurması, mazheriyeti

Muhammediyyeyi hepsinden üstün kılması da bu kabildendir. Bu suretle meratibi âliyenin bir çoğu kesbile

istihsal edilemez, bu ise « لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى » mazmununa münafi düşmez.

Zira kesb-ü sa'yinden

Sh:»5464

başkası insanın kendi hakkı değil, mahzı fadıldır. Maamafih istisna, muttasıl olduğuna göre ashabı yemîn

onun da bir istisnası sayılmak lazım gelir. Şu halde burada ashabı yemîn, Sûrei Vakıada geçen ashabı

yemînden ehass, sabikun gibi mümtaz bir ma'nada demektir. Bunun tefsirinde melâike, muhlıs mü'minler,

etfali müslimîn, mîsakı fitrette sağ tarafta vaki" olanlar, ya'ni «

هُؤُلَاءِ خَلَقْتَهُمْ لِلْجَنَّةِ وَلَا أُبَالِي وَ هُؤُلَاءِ خَلَقْتَهُمْ لِلنَّارِ وَلَا أُبَالِي

» şunları Cennet için yarattım ehemmiyyet vermem, şunları da Cehennem için yarattım yine

ehemmiyet vermem» hadîsi kudûsinde Cennet için yaratılmış olanlardır, diye muhtelif rivayetler vârid olmuştur. Etfali müslimîn rivayeti Hazreti Alîden deniliyor. Bunlar kesibleri olmadan atalarının maiyyetinde Cennete girecekleri cihetle istisna edilmiş oluyorlar. Bu rivayet de gösteriyorki bu istisna ehli kesb içinde Cennete girecek yok demek değil, lâkin bir takımlarının kesiblerine bağlı olmadan veya kesblerinin degerinden fazla olarak mahzı fadl ile müstesna surette Cennete gireceklerini anlatmış oluyor. Gerçi bundan Cennete girmek mahzı fadl olduğunu iş'ar eden bir ma'na varsa da bu ma'na «

لَهَا مَا كَسَبَتْ» düsturunu ibtal değildir. Kesibde husni amele muvaffakkiyyet dahi esas

i'tibariyle Allah tealânın bir fadl-ü tevfikı olmasına nazaran hepsini de fadli ilâhîye nisbet doğru olmakla beraber burada maksad kesbin ehemmiyyetini iskat etmek degil «

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَ الْحَسَنِ» mantukunca kaderleri yaver olan ve kesb

ile irilemiyecek mertebeler kendilerine mahzı lûtf olarak verilmiş bulunan güzîde havass istisna edilmek şartıyla umumun felâh ve felâketi kesbi ne merbut bulunduğunu beyan ile kesbin kıymetini iş'ardır. İnzarın, tezkirin asıl fâidesi de budur. Binaenaleyh burada yemîn iki ma'nâ ile mülâhaza olunabilir:

BİRİNCİSİ, kaderde sağ tarafta vaki" olmuş, hiç kesibleri olmadan kaderleri yaver kılınmış kimseler

demektir. Meselâ Peygamberin nübüvvet risaleti « أَهْمُ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ ط

Sh:»5465

âyetinden de anlaşıldığı üzere kesbinin hiç dahil olmayan bir mevhibe, bir rahmeti ilâhiyedir.

İKİNCİSİ, yemîn, ahd ve mîsak ma'nasına olmasdır. Çünkü mîsakı fitrî ile ahdi ilâhîye dâhil olmuş ve yemînlerine sadık kalmış kimseler kesblerinden mes'ul ve müstefid olmakla beraber netice i'tibariyle yalnız kesiblerine bağılı olmayıp kesiblerinden çok fazla ni'met ve saadetlere irerlerki bunun misali bir ferdin tek başına çalışmasıyle içtima'î bir mukaveleye merbut olarak cem'iyet halinde çalışması arasındaki farktır.

Zira cem'iyetle yaşayanlar yalnız kendi kesiblerinden değil, cem'iyetlerinin kıymetine ve mukavelelerindeki sadakatlerine göre yekdiğerinin müşterek ve mütekabil mesa'isinden yüksek bir surette istifade ederler. Dağınik kesiblerin zahmeti çok, verimi az olduğu halde bir yemîn ve mîsaka bağlanarak muhtelif kesiblerini sadakatle birleştirmiş ve amellerinin tevzi' ve işîrâk noktalarına hep bir ruh ile sarılarak cemaatle yürümüş olanlar her biri kendi kesbinden müstefid olmakla beraber yekdiğerin kesiblerinden de mütezayid bir surette nasîb alırlar. Ve işte Allaha ve Resulüne ve Âhîret gününe iyman edip de Sekarden korunarak hak yolunda ruhlarını ve mesa'ilerini tevhid etmiş olan ve aynî kibleye müteveccih olarak

yürüyen halis iman sahibleri kendi kesiblerine bağlanmakla kalmayıp fadli ilâhiden müstesna bir surette

nasîb alan ashabı yemîndirler. Soldakiler, çalışmıyanlar, yâhud tek başına çalışan, kendi keyfine oğraşan

yemînsizler kendi kesibleriyle boğuşurken bu ashabı yemîn 40. ﴿فِي جَنَّاتٍ﴾

Cennetlerdedirler. 41. ﴿يَتَسَاءَلُونَ . عَنِ الْمُجْرِمِينَ﴾ Mücrimlerden soruştururlar -

mücrimlerin hallerinden kendi aralarında konuşur, bahseder. Birbirlerine sorar yâhud sordururlar. Bu suâl

tevbîh ve tahsîr için denilmiş ise de evvelemerde tahkîki hakk ile cürümlerinin

Sh:»5466

mahiyetine göre şefaât imkânını teharrî için bir hasbihal veya istintak olmak «

﴿فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ﴾ siyakına daha uygun görünür. Bu soruşturmanın bu

suretle hikâye ve beyanı da mücrimlerin hallerini ve mahkûmiyyetlerinin sebeblerini sorup araştırarak hakkı

tebeyyün ettirmek ve ona göre hayr-u salâh için çalışmak, ashabı yemînin hasleti olduğunu anlatmak,

bununla beraber ta'dad olunacak cürümlerin sahibi mücrimlerin Âhırette şefaât ile de halâslarına ihtimâl

olmadığını Dünyadakilere ihtar ile nasîhat etmek içindir. 42. ﴿مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ﴾ sizi

Sekare sokan nedir? - Ya'ni bu Cehenneme girmenize sebep olan cürmünüz nedir? Bu suâl, ashabı

yemînin birbirlerine değil de mücrimlere bizzat veya bilvasıta sordukları suâldir. Sahib keşşaf derki bu,

ashabı yemînin birbirlerine suâllerini beyan değildir. Öyle olsaydı « مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ » onları

sekare sokan nedir? Denilmesi lâzım gelirdi. Bu onların sorduğu vasıtanın ifadesini hikâyedir. Ya'ni

sorulanlar böyle anlatırlar: o mücrimlere sizi Sekare sokan nedir? Dedik 43. ﴿قَالُوا﴾ dediler

﴿لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ﴾ biz namaz kılanlardan değildik 44.

﴿وَلَمْ نَكُ نَطْعِمُ الْمِسْكِينَ﴾ ve miskîni it'am etmezdik - fakîre yemek vermez, karnını

doymak çaresini aramazdık, ya'ni Allahın emrini tanımaz ve kullarına acımazdık 45.

﴿وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ﴾ ve dalanlarla beraber dalar dururduk - boş

lakırdılar, beyhude işler, şunun bunun aleyhinde lehinde mâlâ, ya'ni sözler, vakıtları öldüren, keyf-ü hevaya

tealluk eden bâtil şeylere dalan gafillerle beraber kendimizden geçer dalar giderdik 46.

﴿وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ﴾ ve din gününe, ya'ni ceza gününe yalan derdik

inanmazdık dediler - Namaz kılmamanın, fukaraya bakmamanın, dalanlarla beraber dalıp gitmenin asıl

sebebi de bu iymansızlık

bu küfürdür. 47. ﴿حَتَّىٰ آتَيْنَا الْيَقِينَ﴾ Ta bize o yakın, ya'ni ölüm gelene kadar bu halde

devam ettik - ancak ölüm gelince ceza gününün hakk olduğunu yakînen anladık dediler, işte kendilerini

Cehenneme sokan cürümlerini böyle haber verirler. 48.

﴿فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ﴾ Onun için de onlara şefaathçilerin şefaati fâide

vermez - çünkü iymansız gitmişlerdir. Demekki o gün mü'minlere şefaath olacak, bunlar da tezkîb etmeseler,

küfre kitmeselerdi belki ashâbı yemînin onlara şefaati de mümkün olabilecekti. Lâkin bu cürümleri işlemiş,

küfr ile gitmiş oldukları tehakkuk eden mücrimler kendilerini kurtaracak, amel yapmamış oldukları gibi

şefaathçilerin hepsi de şefaath edecek olsa fayda vermez, hakikat tebdil olunmaz. Onlar kesibleri olan

cürümlerin cazası olarak o Sekare dalar giderler 49.

﴿فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ﴾ Şimdi o tezkireden yüz çevirmekle kendilere ne

fâide var? - Bu Kur'andan yüz çevirmekte, o yakîni ihtar ile edilen nasîhatten kaçınmalarında kendileri için

bir faydamı var? Ögütten yüz çevirmekle o akıbetten kurtulacaklarını mı zann ediyorlar? O tezkireden öyle

yüz çeviriyorlarki 50. ﴿كَانَهُمْ حَمْرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ﴾ sanki ürkmüş yabânî eşekler 51.

﴿فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ﴾ kasvereden firar etmekte. -

KASVERE, «kasr» den müştakk olarak zorlu, zorba demek gibi olup zorlu avcı alayı veya arslan

ma'nalarına geldiği beyan olunuyor. Ekser lügaviyyun kasvere arslan demişlerdir. Bunun Habeş lügatı olduğu da rivayet olunmuştur. İşte Kur'an ile verilen Allah nasihatinden kaçan, onu dinlemek istemiyen budalalar öyle ürküp kaçıyorlar. Halbuki o zavallı hımarı vahşilerin kaçmaları bir naçarlık olmakla beraber yine tehlikeden kaçmaktır. Onda belki bir halâs, bir fayda melhuzdur. Ögütten kaçan bu budalalar

Sh:»5468

ise tehlikeden değil, halâstan, halâskârdan kaçıyor faydalarını bırakıp helâke koşuyorlar. 52.

﴿بَلْ يَرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُوتَىٰ صُحُفًا مِّنْشَرَةٍ﴾ Hayır o kadar

da değil, belki onlardan her kişi kendisine ayrı ayrı dağıtılmış sahifeler halinde tezkire getirilmesini istiyor. -

Umumî bir tezkire ile iktifa etmek istemiyor. Her biri ziyafete da'vet olunur gibi hususî bir tezkire ile ayrıca

da'vet olunmasını istiyor, vazîfesine, menfaatine koşmak için kibirleniyor da herbiri yarın ecelin geldi, şu,

şu vazîfeleri yapıp hazırlanarak gelmeniz tebliğ olunur diye ayrı bir tezkire bekliyor veya her biri bir

Peygamber olmasını arzu ediyorki bu budalalık evvelkinden çok fazlâdır. 53. ﴿كَلَّا﴾ Hayır, öyle şey

yok - herkes için ayrı bir tezkire, ayrı bir kitab gelmesine ihtimal yok, bununla beraber öyle de olsa yine

gelmezler ﴿بَلْ﴾ doğrusu onlar ﴿لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ﴾ Âhiretten korkmuyorlar - bu

tezkireye icabet etmeyenlere sonunda ceza edileceğine inanmıyor, sonunu saymıyorlar. 54. ﴿كَلَّا﴾

hayır, iş zannettikleri gibi değil - korkunç bir Âhret var. ﴿إِنَّهُ تَذَكُّرَةٌ﴾ işte o bir tezkiredir. - Bir

ihbardır. 55. ﴿فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ﴾ Artık herkim isterse düşünsün - mazmununu anlasın, iyecabına

göre hareket etsin 56. ﴿وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ maamafih Allah

dilemeyince düşünmezler ﴿هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ﴾ takvaya ehil de

mağfirete ehil de odur. - Azâbından korkulup korunulacak olan da o, mağfiret edecek de odur. Ondan

korkmıyan ne Âhrette ne Dünyada hiç bir şeyden korkmaz, korunmaz, ondan başkası da ne günahları

mağfiret edebilir, ne koruyabilir. Onun için her hikmetin başı Allah korkusu, Allah mahabbetidir. İmam

Ahmed,

Sh:»5469

Tirmizî, neseî, İbni Mace, Hâkim ve daha başkaları, Hazreti Enesten rivayet etmişlerdi. Resulâllah

sallâllahü aleyhi vessellem bu âyeti «هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ» okudu da

dediki: rabbınız böyle buyurdu: «

أَنَا أَهْلٌ أَنْ أُتَّقَىٰ فَلَا يُجْعَلُ مَعِيَ إِلَهَةٌ فَمَنْ اتَّقَانِي فَلَمْ يَجْعَلْ

«مَعِيَ إِلَهًا آخَرَ فَإِنَّا أَهْلٌ أَن نُّعْفِرَ لَهُ» ben ittika olunmağa, korkulup vikayesine

siğınılmağa ehlim, benimle beraber başka bir ilâh yapılmasın, herkim benden korkar da benimle beraber

başka bir ilâh tutmazsa ben onu mağfirete ehlim». Hakîmi Tirmizî Nevadirilusulde Hazreti Hasenden tahrir

ettiği bir hadîste demiştirki: Resulullah sallâllahü aleyhi vessellem şöyle söyledi: Allah tealâ buyuruyorki,

kulum bana iki elini kaldırırr duâ ederse ben o elleri mağfiretsiz reddetmekten haya ederim, Melâike ey

bizim ilâhımız o mağfirete ehil değil dediler, Allah tealâ buyurduki lâkin ben tekvaya da ehlim, mağfirete de

ehim, sizi işhad ederimki ben onu mağfiret ettim» اهـ .

Yarab! Bu kulunu da o koruduğun, mağfiretine irdirdiğin kulların zümresine ilhak eyle, Sensin

ehlüttavka, sensin ehlülmağfire.